‘MONET WERD IN ZIJN TIJD OOK NIET GEZIEN’

Met hun stichting Van Vlissingen Art Foundation, steunen John Fentener van Vlissingen en zijn echtgenote Marine Comtesse de Pourtalès, onbekende veelbelovende Nederlandse kunstenaars. ‘Soms moet ik drie keer slikken over de kandidaat die we kiezen.’

Tekst **Machteld Vos**

In 2009 werd de Vlissingen Art Foundation opgericht. Wat was de aanleiding?
John: ‘We waren bij een bijeenkomst in de Van Nelle Fabriek in Rotterdam.’
Marine: ‘Oh dat was zo leuk.’
John: ‘Iemand hield een verhaal over hedendaagse kunstenaars en ik schrok enorm van wat ik toen hoorde: meer dan vijftig procent van deze kunstenaars verdient niet eens het minimumloon! De grote en semi-grote namen in de kunst die van hun werk kunnen leven, vormen slechts het topje van de ijsberg. Toen zijn we gaan nadenken over de manier waarop we konden helpen. Veel kunstenaars hebben geen idee hoe ze zichzelf voor het voetlicht moeten brengen. Zo kwamen we bij de formule om onbekende veelbelovende kunstenaars te ondersteunen.’

Hoe bepaal je of een kunstenaar veelbelovend is?
Marine: ‘Niet. Dat weten we niet.’
John: ‘Dat is niet te bepalen.’
Marine: ‘Het is wat je hoopt.’
John: ‘Zelfs in ons bestuur levert dat interessante gesprekken op.’
Marine: ‘En wat is kunst? Monet werd in zijn tijd ook niet gezien als kunstenaar. Je kon zijn werk toen voor niks kopen. Dus wie zijn wij om te zeggen dat iets wel of geen kunst is? Je moet openstaan voor alles. Dan kun je er een keer naast zitten. Nou ja, pech.’
John: ‘Maar deze veelbelovende kunstenaars zijn moeilijk te vinden, want ze moeten onbekend zijn.’
Marine: ‘Die zoektocht maakt het juist zo leuk. In het begin zijn we daar wel eens de fout mee ingegaan. Twee keer hebben we iemand gekozen, waarvan we achteraf zeiden: “Eigenlijk was deze kunstenaar al te bekend. Die had ons niet nodig.” Zo zie je dat het ook voor ons een leerproces is.’

Hoe komen jullie aan de namen van deze onbekende kunstenaars?
Marine: ‘Vaak worden we door iemand op een naam geattendeerd. Zo kwam Jop Ubbens met Erik de Bree, de winnaar van 2014. Omdat we zijn werk heel bijzonder vonden, bezochten wij zijn atelier in Haarlem. Dat zat in een gebouw waarin meerdere artiesten hun atelier hielden. Op die manier kwamen we ook in contact met Geertje (Geertje van de Kamp, winnaar 2020). Ik vond haar werk direct heel spannend. Toch heeft het een paar jaar geduurd voordat zij gekozen werd door het voltallige bestuur.’
John: ‘Het is belangrijk dat niet alleen het bestuur namen aandraagt, want dan blijf je in een klein kringetje draaien en dat willen we voorkomen. Het leuke is dat we inmiddels suggesties krijgen via de elf eerdere kandidaten. Daarnaast zien we gelukkig ook dat steeds meer kunstenaars zichzelf spontaan aanmelden.’
Marine: ‘Heel grappig was dat ik in gesprek raakte met Tomas Hillebrand. Hij werkte bij Museum Jan van der Togt (tegenwoordig als conservator - red). Ik zei: “U ziet heel veel artiesten, geef mij een paar namen.” Daarop belde hij Saskia (Saskia Wildschut, pr- en communicatiemanager van de stichting) met de vraag of hij ook zichzelf mocht aanmelden. Bleek hij zelf kunstenaar te zijn, »

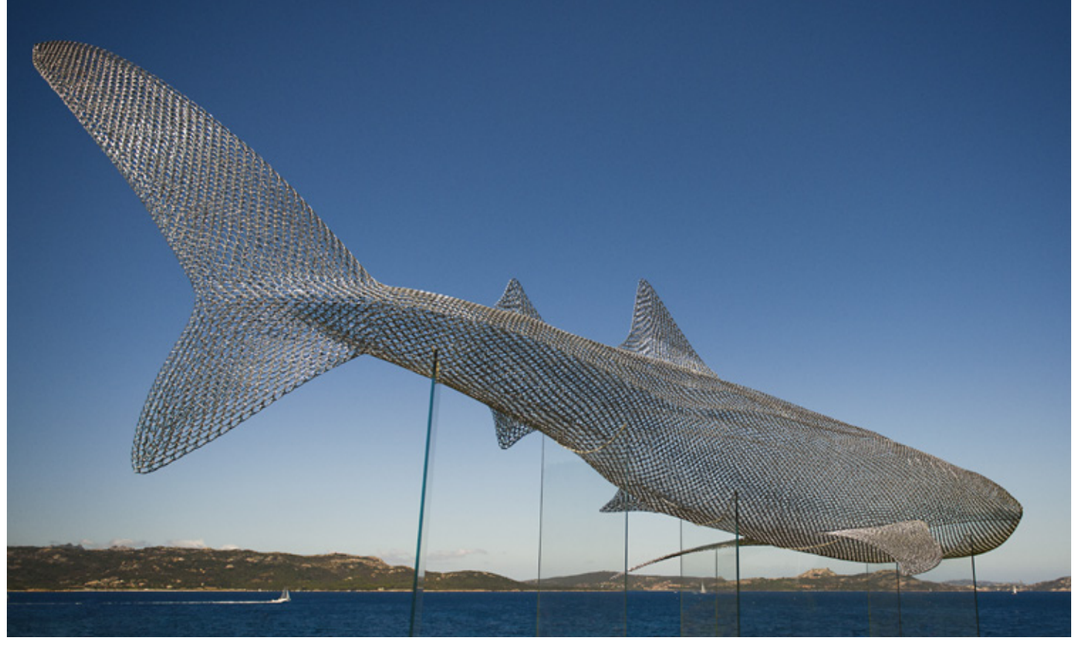

maar hij was te bescheiden om dat te zeggen. Uiteindelijk is hij de winnende kandidaat geworden.'

Wie zit er in het bestuur?
John: 'Charles Ruijgrok, hij heeft een hedendaagse kunstcollectie, Daniël Ridderplaat, galeriehouder, kunsthandelaar Jop Ubbens en wij beiden. Nieuw is dat ook de winnende kunstenaar een jaar lang in het bestuur plaatsneemt. Dat laatste bevalt ons zo goed dat we een van die personen kiezen om de komende vier jaar zitting te laten nemen, dus naast de winnaar van het jaar. Op die manier vindt er de nodige verjonging plaats in het bestuur.'

Hoe verloopt de selectie?
John: 'Gedurende het hele jaar druppelen namen binnen en verzamelen we zoveel mogelijk kandidaten. Dan heb je het over zo'n twintig namen, als het er niet meer zijn. Het bestuur komt vervolgens meerdere rondes samen om de kandidaten te bespreken. Uiteindelijk blijven ongeveer drie kandidaten over die we bezoeken in hun atelier.'

Levert de keuze wel eens verhitte discussies op?
John schudt van nee. Marine knikt van ja.
John, lachend: 'Nou, soms wel.'
Marine: 'Als ik het niet leuk vind, dan zeg ik dat heel duidelijk.'
John: 'Ja dat klopt. Jij bent heel duidelijk. Ik moet eerlijk erkennen dat ik soms drie keer moet slikken over de kandidaat die we kiezen. Uiteindelijk ben ik toch wat conservatiever in mijn smaak. Hedendaags is minder mijn soort kunst.'
Marine: 'Maar Geertje vind jij helemaal leuk.'
John: 'Ja Geertje vind ik fantastisch. Maar ook aan haar werk moest ik aanvankelijk wennen. Dan zie je dat kunst op je in moet werken. Ook ik leer zelf iedere keer bij. Met hedendaagse kunst moet je heel veel kijken, kijken, kijken om het te gaan waarderen.
Wat ik heel belangrijk vind, is dat de keuze niet draait om onze persoonlijke smaak. Het zou niet goed zijn als wij iedere keer zeggen: het is onze stichting, dus wij bepalen. Er moet evenwicht zijn. In het bestuur moet ik niet als rem fungeren. Dus dan slik ik even en zeg: als jullie dat een goede kandidaat vinden, doen we het.'

John: 'Wat ik ook belangrijk vind, is dat in de totale selectie alle vormen van fotografie tot beeldhouwkunst, tekeningen en schilderkunst worden vertegenwoordigd. En dat de verdeling mannen en vrouwen evenredig is. Onlangs heb ik de vrouwen op kantoor in de gordijnen gejaagd door te zeggen dat het weer tijd werd voor een man, omdat al zoveel vrouwen hadden gewonnen.'
Marine: 'Dat laatste klopt ook niet hoor.'
Saskia: 'Volgens mij ook niet, ik ga ze nu tellen.' Ze maakt twee stapels van de tot nu toe uitgebrachte catalogi. 'We hebben zes mannen en vijf vrouwen gehad.'
John: 'Oh gelukkig, dan mag het dit jaar ook een vrouw zijn.'

Mevrouw Comtesse de Pourtalès, houdt u anders dan uw man wel van hedendaags?
Marine: 'Geertje vond ik direct fantastisch. Dat werk fascineerde me meteen omdat het iets heel nieuws is. Die kleuren en de schaduwwerking zijn echt heel bijzonder.'
'Dat', wijst naar de muur waar een groot schilderij hangt van de Franse schilder André Brasilier, 'vind ik ook heel mooi.'
John: 'Dat is niet hedendaags, dat is modern.'
Marine: 'Waar ik absoluut niet van hou is zo'n wit doek met scheuren erin. Het is van die hele bekende.'
John: 'Ja, die miljoenen kost.'
U bedoelt Fontana?
Marine: 'Ja, daar heb ik helemaal niks mee. Omdat ik weet dat John dat soort kunst ook vreselijk vindt, heb ik samen met mijn dochter ooit zo'n soort schilderij nagemaakt. Op een wit doek had ik een gele veeg gemaakt met daaronder een rode punt. Dat werk had ik zogenaamd voor heel veel geld in Amerika gekocht. Ik liet het aan John zien, maar hij twijfelde.'
John: 'Ik trapte er gewoon niet in.'
Marine: 'Maar een bevriende kunstkenner die het zag, noemde het een geweldig en krachtig werk. Dat waren echt zijn woorden. Ik dacht: oh jee, hoe kom ik hier onderuit? Uiteindelijk hebben we daar enorm om moeten lachen.'

U heeft misschien uw roeping gemist?
Marine: 'Nou in ieder geval volgens die kunstkenner.'

Heeft u thuis hedendaags werk? Of alleen op kantoor?
Marine: 'Thuis ook.'
Vindt uw man dat goed?
John: 'Je hoort mijn twijfel. Niet direct, maar ik laat mijn vrouw haar gang gaan.'
Marine: 'We hebben een schilderij van een Vietnamese kunstenaar. Het is helemaal groen en als je het licht erop zet, is het net een vijver. Heel knap gedaan.'
John: 'Dat werk vind ik ook heel mooi. Maar de kern van onze collectie bestaat uit impressionisten en postimpressionisten.'
Marine: 'De impressionisten heb ik altijd mooi gevonden. Al tijdens mijn studie in Parijs ging ik regelmatig Monet bekijken in het museum.'

Terug naar de stichting. Wat houdt het winnen van de prijs precies in?
John: 'De kunstenaar die als winnaar wordt uitgeroepen, maakt een reis naar een land naar keuze om inspiratie op te doen voor het maken van nieuw werk. Over deze reis en het nieuwe werk, mag hij of zij een catalogus samenstellen. En tenslotte wordt er een solotentoonstelling met receptie georganiseerd ter promotie. Per kandidaat liggen de kosten rond de vijftigduizend euro.'

Begeleiden jullie de kunstenaars ook?
John: 'Niet inhoudelijk. Wij ondersteunen hen vooral op de gebieden waar ze moeite mee hebben. Zo weten veel kunstenaars de schakel naar commercieel denken slecht te maken. Sterker nog, het woord 'commercieel' willen ze vaak niet eens uitspreken. Maar als je wil verdienen, zal je daar toch iets aan moeten doen. Doordat wij de contacten hebben en een receptie organiseren waar verzamelaars langskomen, breiden ze hun netwerk uit. Door hun bekendheid te vergroten vervullen we die schakel naar verkoop. Het mooie is dat ze stuk voor stuk steeds meer hun eigen weg vinden. Het winnen van de prijs was daarbij vaak het breekpunt.'
Marine: 'En tot nu toe zijn ze allemaal doorgebroken.'
John: 'Het mooiste voorbeeld vind ik Erik de Bree. Zijn vader vertelde me hoe zijn zoon de wanhoop nabij was, omdat hij niet kon leven van zijn werk. In zes maanden tijd had hij één schilderij verkocht. Hij stond op het punt om er mee te stoppen.'
Marine: '"Vind gewoon een goede job man", had zijn vader tegen hem gezegd.'
John: 'Maar toen kwam de tentoonstelling die wij voor hem organiseerden in Christie's. Binnen een uur was de helft van de 25 werken die daar hingen verkocht. Joop van Caldenborgh kocht zelfs twee werken voor zijn museum Voorlinden. "Hoe hebben jullie deze kunstenaar gevonden?", riep hij. "Ik vind hem fantastisch." De volgende dag was bijna alles verkocht. Dat had Erik nog nooit meegemaakt.'
Marine: 'Daarop werd hij door allerlei galeries uitgenodigd, ging naar Berlijn, New York en Keulen.'
John: 'Opeens zie je dat hij doorbreekt. Dat is hartstikke leuk. We kunnen zeggen dat de meeste kandidaten, binnen zekere grenzen, allemaal heel succesvol zijn nu.'
Marine: Ook na de 'prijsuitreiking', houden we nauw contact met onze kunstenaars. We komen net terug uit Sardinië, waar Vincent Mock een expositie had. Daar stond zijn haai, gemaakt van vishaken en met een lengte van twaalf meter, buiten opgesteld. Het was heel indrukwekkend om te zien. Deze haai wordt later nog geveild voor een goed doel.'

Kopen jullie zelf werk van de kunstenaars die jullie steunen?
John: 'De stichting heeft besloten dat we nu elk jaar een kunstwerk kopen.'
Marine: 'Dat deden we toch al?'
John: 'Ja, jij hebt dat automatisch altijd gedaan, maar nu staat het ook officieel in de statuten. Dat is leuk want op die manier bouwt de stichting een collectie op van de mensen die we steunen.'

Is de volgende winnaar al bekend?
John: 'Nee. De eerste serieuze ronde hebben we na de PAN, dan komt het bestuur voor het eerst weer bij elkaar. Er is wel al een lijst met namen, maar die breidt zich op dit moment nog uit. Overigens vind ik het belangrijk te benadrukken dat het doel van de stichting niet alleen draait om het uitroepen van die jaarlijkse individuele winnaar. De tweede boodschap van de stichting is om aandacht te vestigen op de groep onbekende kunstenaars als geheel en hoe moeilijk deze sector het heeft.'

Kunnen onbekende veelbelovende kunstenaars die dit lezen, zich nog aanmelden?
John: 'Absoluut! We staan open voor nieuwe aanmeldingen, want het vinden van nieuwe namen blijft een constante worsteling.' «

<< John Fentener van Vlissingen en Marine Comtesse de Pourtalès, © TimothyFoster

<< Bastiaan Woudt, ***Unveil,*** **2017, archival pigment print, edition of 10 © Bastiaan Woudt**

< Vincent Mock, ***The Whale Shark*****, 2021,1200x450x400cm, gemaakt van 40.000 vishaken**

< Geertje van de Kamp, ***Double cicade #6*****, 2021, acrylverf op acrylglas, 80x60cm**

> Erik de Bree, ***Sovjet Series #2,*** **2021, 80x100cm, behang en acrylverf op paneel**

WINNAARS VAN VLISSINGEN ART FOUNDATION
Eppe de Haan 2009
Peter Blokhuis 2010
Scarlett Hooft Graafland 2012
Tomas Hillebrand 2013
Erik de Bree 2014
Nathalie Duivenvoorden 2015
Vincent Mock 2016
Bastiaan Woudt 2017
Sophie Steengracht 2018
Rinske Former 2019
Geertje van de Kamp 2020